

Sygn. akt II CK 343/04

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 stycznia 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Stanisław Dąbrowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marian Kocon

SSN Hubert Wrzeszcz

w sprawie z powództwa Skarbu Państwa - Ministra Zdrowia

przeciwko (...) Bank Polska Spółce Akcyjnej w G.

o zapłatę 150.865,97 zł,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 5 stycznia 2005 r.,

kasacji strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 12 lutego 2004 r., sygn. akt I ACa (...),

oddala kasację; zasądza od strony powodowej na rzecz strony pozwanej 1800 (tysiąc osiemset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania za instancję kasacyjną.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w Ł. wyrokiem z dnia 26 października 2003 r. oddalił powództwo Skarbu Państwa – Ministra Zdrowia przeciwko (...) Bankowi Polska S.A. w G. o zapłatę kwoty 150.865,97 zł.

Sąd Okręgowy poczynił następujące ustalenia faktyczne: Minister Zdrowia został zobowiązany w imieniu Skarbu Państwa do spłaty zadłużenia Państwowego Szpitala Klinicznego w S. w kwocie wskazanej w pozwie. Szpital ten był odbiorcą Hurtowni Farmaceutycznej L. H. i jej dłużnikiem. Bank A.(...) w W., obsługujący wierzytelności wobec Skarbu Państwa wynikające z nieregulowanych zobowiązań ochrony zdrowia, działając na zlecenie Ministra Zdrowia zapłacił w dniu 13 grudnia 1999 r. na rzecz wyżej wymienionej Hurtowni całą kwotę długu.

Pozwany uczestniczył w prowadzonej przez Bank A.(...) na zlecenie Ministra Finansów zamianie zobowiązań Skarbu Państwa na skarbowe papiery wartościowe. Podstawą było rozliczenie potwierdzone przez Ministerstwo Zdrowia według stanu zobowiązań na dzień 31 października 2000 r. i przedstawione z obliczeniem należności na dzień 14 grudnia 2000 r.

Pozwany zakupił przedmiotową wierzytelność od F.(...) S.A. w W. w dniu 24 września 1999 r. płacąc za nią zbywcy umówioną sumę, zaś F.(...) S.A. nabyła tę wierzytelność od T.(...). W chwili zakupu zobowiązań Szpitala wobec Hurtowni Farmaceutycznej L. H. pozwany Bank otrzymał potwierdzenie istnienia takiej wierzytelności, podpisane przez Z. S. pełniącą obowiązki głównego księgowego budżetu resortu.

Bank A.(...) dokonał w grudniu 2000 r. zapłaty długu na rzecz pozwanego na podstawie potwierdzenia istnienia zobowiązania dokonanego w imieniu Skarbu Państwa przez R. Z. działającą w ramach posiadanego upoważnienia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej.

Pozwany zwracając się do powoda za pośrednictwem Banku A.(...) o zapłatę długu musiał przedstawić pełną dokumentację dotyczącą wierzytelności, tj. potwierdzenie istnienia wierzytelności i wykazanie ciągu cesji. Zapłata na rzecz pozwanego nastąpiła w oparciu o procedurę określoną przez działający na zlecenie Skarbu Państwa Bank A.(...) w stosownym regulaminie, a pozwany nie miał żadnego wpływu na sposób przeprowadzenia weryfikacji zobowiązań.

Sąd Okręgowy uznał, że powództwo nie znajduje oparcia w żadnej podstawie prawnej. Pozwany uzyskując zapłatę od Skarbu Państwa za przedmiotową wierzytelność nie uzyskał korzyści majątkowej w rozumieniu art. 410 k.c., jak też przepisów art. 405 i 409 k.c., gdyż wcześniej kupił tę wierzytelność w drodze umowy cesji od F.(...) S.A.

W ocenie Sądu Okręgowego, fakt popełnienia błędu przez upoważnionych do weryfikacji wierzytelności Skarbu Państwa pracowników Ministerstwa Zdrowia nie może obciążać pozwanego, który dochował wszelkich wymogów proceduralnych celem uzyskania zapłaty. Z uwagi na okoliczność, że pozwany nie miał żadnego wpływu na efekt procesu weryfikacji wierzytelności, przeprowadzonego przez urzędników powoda, nie znajduje zdaniem Sądu zastosowania przepis art. 84 § 1 k.c., gdyż nie sposób uznać działań upoważnionych urzędników za działania pod wpływem błędu.

Apelację powoda od powyższego wyroku Sąd Apelacyjny oddalił wyrokiem z dnia 12 lutego 2004 r.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie może ostać się zarzut apelacji, że w chwili zapłaty długu na rzecz pozwanego, tj. w grudniu 2000 r. zobowiązanie Skarbu Państwa już nie istniało, wygasło bowiem z chwilą zapłaty długu wprost na rzecz L. H.. Dwukrotna zapłata, raz na rzecz L. H., drugi raz na rzecz pozwanego nie budzi wątpliwości, ale zdaniem Sądu Apelacyjnego nie jest zasadny zarzut powoda, oparty wyłącznie na zeznaniach świadka L. H., że nie doszło do skutecznego przelania przez niego wierzytelności na rzecz firmy T.(...) wobec nieuiszczenia przez tę firmę żądanej za przelew należności. Zeznaniami tym przeczy fakt, że oryginałem potwierdzenia przez Ministerstwo Zdrowia istnienia zobowiązania Państwowego Szpitala Klinicznego Nr 2 w S. wobec Hurtowni L. H. dysponował pozwany. Dokument ten skierowany do L. H., będący świadectwem istnienia jego wierzytelności, został przekazany pierwszemu nabywcy wierzytelności, a następnie – kolejnym nabywcom, co świadczy o skuteczności dokonanych przelewów. Dokument ten winien wrócić do zbywcy wierzytelności w przypadku gdyby okazało się, że przelew wierzytelności nie był skuteczny.

Sąd Apelacyjny zauważył, że nie są jasne przyczyny i podstawy wypłaty objętej sporem wierzytelności przez bank A.(...) na rzecz L. H.. W czasie gdy nastąpiła ta wypłata obowiązywał szczególny tryb weryfikacji podlegających wykupowi wierzytelności wynikających z nieuregulowanych zobowiązań ochrony zdrowia. Temu trybowi poddał się pozwany. Natomiast L. H. zapłacono, mimo że nie dysponował już nawet potwierdzeniem istnienia wobec jego Hurtowni zobowiązania Skarbu Państwa.

W kasacji od wyroku Sądu Apelacyjnego opartej na obu podstawach wymienionych w art. 393¹ k.p.c. powód zarzucił:

naruszenie prawa materialnego wskutek błędnej wykładni i niewłaściwego zastosowania art. 510 k.c. w zw. z art. 89 k.c. przez ustalenie, że pozwany skutecznie nabył wierzytelność poprzez ciąg cesji i mógł skutecznie żądać zapłaty od Skarbu

Państwa – Ministra Zdrowia w imieniu którego zapłaty dokonał Bank A.(...), pomimo że pierwotny wierzyciel L. H. słuchany w charakterze świadka zeznał, że wszyscy kontrahenci zainteresowani kupnem przedmiotowej wierzytelności nie uiszcili ceny i co za tym idzie nastąpiło odstąpienie od umowy przelewu wierzytelności, skutkujące jej powrotem do majątku cedenta, wobec tego, że strony umowy przelewu przyjęły ten sposób powrotu wierzytelności do cedenta zgodnie z art. 89 k.c.,

naruszenie prawa materialnego wskutek błędnej wykładni i niewłaściwego zastosowania art. 405 k.c. poprzez przyjęcie, że skoro wierzyciel pierwotny L. H. otrzymał zapłatę za przedmiotową wierzytelność w dniu 13 grudnia 1999 r., a co za tym idzie przedmiotowa wierzytelność wygasła i jednocześnie pozwany nabył wierzytelność, która nie została skutecznie zbyta przez cedenta L. H., a rzekomy cesjonariusz zdobył kserokopie faktur w sposób przestępny (wyjaśnia to toczące się śledztwo), to zapłata tej rzekomej wierzytelności na rzecz pozwanego nie jest bezpodstawnym wzbogaceniem pozwanego w sytuacji, gdy przesłanki bezpodstawnego wzbogacenia wynikające z treści art. 405 k.c. obejmują uzyskanie korzyści majątkowej bez prawnej ku temu podstawy oraz uzyskania korzyści kosztem innej osoby nawet bez wiedzy i woli osoby wzbogaconej,

naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik postępowania poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, art. 217 § 1 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c. i art. 328 k.p.c., przede wszystkim poprzez przyjęcie, iż pozwany zakupił przedmiotową wierzytelność od F.(...) S.A. w W. płacąc za nią zbywcy umówioną cenę, zaś F.(...) S.A. zakupiła tę wierzytelność od T.(...) i nieustalenie od kogo zakupiło ją T.(...) i na podstawie czego, gdy pierwotny wierzyciel L. H. słuchany w charakterze świadka (również główna księgowa) w sposób nie budzący wątpliwości zeznał, że w chwili gdy sprzedaż jego wierzytelności nie doszła do skutku, potwierdzone notarialnie wierzytelności wróciły do niego. W tej sytuacji rzekomy cesjonariusz, a w wyniku szeregu cesji pozwany bądź dysponował fakturami sfalszowanymi bądź nie dysponował nimi w ogóle, a ponawiany wielokrotnie wniosek powoda o przedstawienie tychże faktur oraz dowodu zapłaty między wierzycielem pierwotnym a T.(...) przez pozwanego nie doczekał się ze strony ani Sądu pierwszej instancji, ani przez Sąd drugiej instancji uwzględnienia, gdyż Sąd ten z naruszeniem przepisów normujących postępowanie apelacyjne, uchybienia tego nie wziął pod uwagę.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów sprowadza się do tego, że zdaniem skarżącego Sąd Apelacyjny błędnie przyjął, że między Hurtownią Farmaceutyczną L. H. a T.(...) doszło do umowy przelewu wierzytelności, którą ostatecznie nabył pozwany, a powód zapłacił należność wynikającą z tej wierzytelności. Przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów polegać miało na tym, że Sąd Apelacyjny nie uwzględnił zeznań świadka L. H., zaprzeczających zawarciu umowy z T.(...).

Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wskazał, że zeznaniom świadka L. H. przeczy okoliczność, że przekazał on T.(...) oryginał świadectwa wystawionego przez Ministerstwo Zdrowia, potwierdzającego istnienie wierzytelności. Biorąc nadto pod uwagę, że w aktach sprawy znajduje się tekst sporządzonej na piśmie umowy przelewu wierzytelności z dnia 25 sierpnia 1999 r. między Koncesjonowaną Hurtownią Farmaceutyczną L. H. i T.(...), zaś L. H. nie kwestionował swojego podpisu na tej umowie, uznać trzeba wbrew stanowisku kasacji, że ocena dowodów dokonana przez Sąd Apelacyjny mieści się w ramach określonych w art. 233 § 1 k.p.c.

Niezrozumiały jest zarzut naruszenia art. 217 § 1 k.p.c. Być może skarżącemu chodziło o postawienie zarzutu naruszenia art. 217 § 2 k.p.c. przez pominięcie jego wniosków o zobowiązanie pozwanego do złożenia oryginałów faktur i dowodu zapłaty za nabytą wierzytelność przez T.(...). Wniosek nie mógł być uwzględniony, gdyż pozwany wcale nie twierdził, że posiada takie dowody. Brak tych dowodów nie mógł mieć wpływu na ocenę umowy między Hurtownią Farmaceutyczną L. H. a T.(...) ponieważ wręczenie faktur oraz dokonanie zapłaty za nabywaną wierzytelność nie są przesłankami ważności umowy przelewu wierzytelności.

Trzeci z wymienionych w kasacji przepisów postępowania, które miały zostać naruszone przez Sąd Apelacyjny, to art. 328 k.p.c. Przepis ten określa termin sporządzenia uzasadnienia oraz jakie elementy powinno ono zawierać. Skarżący nie wskazał na czym miało polegać naruszenie art. 328 k.p.c. i czym miał się wyrażać wpływ ewentualnego naruszenia tego przepisu na wynik sprawy, co uniemożliwia kontrolę kasacyjną w tym zakresie.

Jeżeli chodzi o zarzuty naruszenia prawa materialnego, to zarzut naruszenia art. 510 k.c. w związku z art. 89 k.c. został wadliwie skonstruowany. Z logicznego punktu widzenia nie można bowiem mówić o błędnej wykładni czy niewłaściwym zastosowaniu prawa materialnego poprzez błędne ustalenie stanu faktycznego. Ustalenie faktów nie jest ani wykładnią ani stosowaniem prawa materialnego.

Należy przy tym zauważyć, że skarżący popada w pewną sprzeczność. Zarzucając naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. twierdzi, że prawidłowa ocena dowodów prowadzić powinna do wniosku, że w ogóle nie doszło do zawarcia umowy przelewu wierzytelności między Hurtownią Farmaceutyczną L. H. a T.(...). Przy zarzucie naruszenia art. 510 k.c. w zw. z art. 89 k.c. odwołując się do stanu faktycznego, który zdaniem skarżącego powinien zostać ustalony przez Sąd, nie mówi się o tym, że umowy nie było, skarżący podnosi natomiast, że nie został spełniony warunek zapłaty ceny przez cesjonariusza, co spowodowało skutki wynikające z art. 89 k.c.

Wedle definicji zawartej w art. 89 k.c. warunek jest zdarzeniem przyszłym i niepewnym. Nie jest warunkiem umowy przelewu wierzytelności zapłata ceny w wykonaniu tej umowy. Do wykonania bądź niewykonania zobowiązań z umów wzajemnych mają zastosowanie przepisy art. 487-497 k.c., a nie art. 89 k.c.

Korzyść podlegająca zwrotowi na podstawie art. 405 k.c. musi być uzyskana bez podstawy prawnej jakiegokolwiek rodzaju. Kwota, której zwrotu domaga się powód, wedle ustaleń Sądu meriti, została zapłacona za wierzytelność nabytą przez pozwanego i przysługującą od Szpitala Klinicznego w S., którego zobowiązanie powód miał prawny obowiązek wykonać. Trafnie uznał Sąd Apelacyjny, że kwota otrzymana z tego tytułu przez pozwanego od Skarbu Państwa nie jest korzyścią majątkową uzyskaną bez podstawy prawnej w rozumieniu art. 405 k.c.

Z powyższych względów na mocy art. 393¹² k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku.